

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на докторську дисертацію Янішена Ігоря Володимировича
«Клініко-технологічні аспекти забезпечення якості лікування
в ортопедичній стоматології», подану до спеціалізованої вченої ради
Д 64.600.02 при Харківському національному медичному університеті
МОЗ України на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук
за фахом 14.01.22 – стоматологія

Актуальність дослідження здобувача визначається системним підходом до урахування якості зубо-технічних матеріалів та технології їх добору при виготовленні ортопедичних конструкцій. Значним є урахування особливостей формування дефектів зубних рядів і, як наслідок, порушення їх безперервності та розпаду на самостійні групи, що призводить до функціонального перевантаження збережених зубів з можливим розвитком вторинних деформацій зубощелепної системи (ЗЩС) та порушенням функцій жування, дикції, зміною у скорнево-нижньощелепному суглобі. Базовими компонентами сучасної стратегії удосконалення якості лікування в ортопедичній стоматології є розробка нових, включаючи і цільові, зубо-технічні матеріали, комплексне урахування їх фізико-механічних та клініко-технологічних властивостей, індивідуалізація лікування з урахуванням загальних реакцій організму та розробка сучасних доказових методик добору комплаєнтних зубо-технічних матеріалів.

Зважаючи на потреби сучасної клінічної медицини, розробка багаторівневої системи забезпечення клініко-технологічної якості ортопедичного лікування, нових технологій, а саме обґрунтований добір зубо-технічних матеріалів, такий підхід є у повній мірі виправданим та сучасним.

Цей багаторівневий систематизований комплекс досліджень та тема і результати, що викладені у рецензованій дисертації є, безперечно, актуальними, спрямованими на вирішення конкретних проблем сучасної ортопедичної

стоматології, зокрема на розробку нових вітчизняних зубо-технічних матеріалів, удосконалення клініко-лабораторних технологій та обґрунтування добору стоматологічних матеріалів при ортопедичному лікуванні знімними та незнімними конструкціями зубних протезів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано згідно до плану НДР Харківського національного медичного університету МОЗ України: «Основні стоматологічні захворювання, їх лікування та профілактика» (№ держреєстрації 0110U001808, 2010-2012 рр.) та «Діагностика та лікування захворювань органів та тканин щелепно-лицьової ділянки» (№ держреєстрації 0113U002274, 2013-2015 рр.).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає вимогам ДАК МОН України, зокрема, на етапі планування дослідження із застосуванням принципів та методів доказової медицини, обґрунтовано необхідний обсяг спостережень (розрахована мінімально-необхідна кількість осіб для забезпечення репрезентативності). При виконанні дослідження автором обґрунтовано використані адекватні статистичні методи та методи клінічної медицини, що дозволило забезпечити різнобічний аналіз клінічно-орієнтованих технологій виготовлення та оцінювання якості ортопедичних конструкцій у взаємозв'язку з використаною системою «матеріали-конструкція» доведено необхідність індивідуалізованого добору відповідних зубо-технічних матеріалів як матеріалознавчого забезпечення якості конструкції на етапі їх добору, що забезпечує підвищення якості зубних протезів. Кількість обстежених хворих, обсяги проведених досліджень цілком достатні для проведення належного аналізу отриманих результатів і його узагальнення. Відповідно до поставленої мети і завдань дисертаційної роботи автором проведено обстеження хворих на клініко-популяційному та клінічному рівнях за клініко-технологічними показниками у взаємозв'язку з індикативними показниками стану порожнини рота.

Здобувачем ураховано мінливість показників клініко-лабораторного дослідження. При аналізі клінічних, клініко-інструментальних даних та результатів, а також при доказовому обґрунтуванні добору зубо-технічних матеріалів застосовано методи параметричної та непараметричної статистики, багатофакторного клініко-інформаційного та кореляційного аналізу. Застосовані методи дослідження в повній мірі відповідають сучасним вимогам світової медичної науки і практики.

В роботі представлені відомості про апробацію отриманих результатів на зарубіжних та вітчизняних наукових конгресах, з'їздах і конференціях, впровадження в практику закладів охорони здоров'я, науково-дослідних установ, що свідчить про високий рівень обґрунтованості положень та висновків виконаного дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в інноваційному вирішенні здобувачем проблеми – з позицій концептуально нового наукового підходу та з використанням методології доказової медицини обґрунтовано шляхи підвищення якості лікування пацієнтів в ортопедичній стоматології на основі розробок у галузі стоматологічного матеріалознавства та за рахунок обґрунтованого добору конструкційних та допоміжних зубо-технічних матеріалів. Зокрема:

- вперше за результатами клініко-популяційного аналізу безпосередніх та віддалених результатів: проведена клініко-технологічна оцінка якості лікування із застосуванням ортопедичних зубних конструкцій із матеріалів вітчизняного виробництва та аналіз факторів що її визначають. З цією метою для кожного із видів ортопедичних конструкцій застосовано наступні індикатори: індекс клініко-технологічної якості та показник рівня якості;

- вперше науково обґрунтовано і реалізовано методологію кваліметрії та комплаєнтності зубо-технічних матеріалів для виготовлення ортопедичних конструкцій. Основою цієї цілісної системи забезпечення якості конструкції є багатофакторне урахування нормативних властивостей окремих матеріалів на етапах: розробки, лабораторного дослідження, апробації, серійного виробництва,

впровадження в стоматологічну практику та контролю якості протезів і її прогнозування на етапах клінічної експлуатації, що забезпечує значного подовшення терміну клінічної експлуатації знімних та незнімних конструкцій зубних протезів;

- вперше науково сформульовано поняття клінічно-орієнтованих технологій виготовлення та оцінки якості ортопедичних конструкцій у взаємозв'язку з використаною системою «матеріали-конструкція» та доведено необхідність індивідуалізованого добору відповідних зубо-технічних матеріалів, як матеріалознавчого забезпечення якості конструкції на етапі добору зубо-технічних матеріалів, що забезпечує підвищення якості зубних протезів;

- вперше доведено, що використання добору зубо-технічних матеріалів з високою комплаєнтністю системи «матеріали-конструкція» дозволяє забезпечувати більш високу клінічну ефективність впливу зубного протезу на стан ротової порожнини, що насамперед, досягається покращенням гігієни порожнини рота 30-31%, зменшення рівня дисбіозу ротової порожнини 18-19% та зменшення активності уреазі ротової рідини на 20-22%;

- отримала подальшого розвитку концепція багатофакторної зумовленості результатів лікування пацієнтів з використанням ортопедичних конструкцій, зокрема доведено наявність взаємозв'язків між якістю конструкцій та рівнем кваліфікації персоналу (лікаря та зубного техника), властивостями зубо-технічних матеріалів, обґрунтованим добром системи «матеріали-конструкція», позитивними загальними та місцевими (ротова порожнина) реакціями організму.

Практична значимість дослідження. Проведені здобувачем дослідження мають теоретичне і практичне значення у галузі клінічної стоматології та зубо-технічного матеріалознавства. Практична цінність дослідження полягає у реалізації системного підходу методології забезпечення якості лікування ортопедичними конструкціями з удосконаленням клініко-лабораторних технологій виготовлення зубних протезів, шляхом обґрунтування, розробки та

клінічного застосування нових матеріалів. Зокрема, практично значимим є:

- розробка та впровадження алгоритмів для прогнозування якості ортопедичних конструкцій у різні терміни їх клінічної експлуатації;

- розробка та впровадження порівняльного кваліметричного аналізу конструкційних та допоміжних стоматологічних матеріалів вітчизняного виробництва за показниками відповідних міжнародних стандартів, що стало підґрунтям для визначення комплаєнтної рецептури за рахунок удосконалення клініко-лабораторного етапу їх виготовлення і обґрунтованого добору конструкційних та допоміжних матеріалів;

- опрацювання етапів та алгоритми клінічного моніторингу якості конструкцій зубних протезів та ефективності ортопедичного лікування за клініко-технологічними показниками у взаємозв'язку з індикативними показниками стану порожнини рота;

- обґрунтування, розробка і клінічна апробація нових вітчизняних зубо-технічних матеріалів, що впроваджені у промислове виробництво, а також запропоновані інноваційні методики оцінки їх клініко-технологічної якості;

Результати лабораторних випробувань дозволяють забезпечувати оптимальні параметри зубо-технічних матеріалів, а дослідження їх клініко-технологічних властивостей – удосконалити лікування та, у цілому, оптимальний обґрунтований добір зубо-технічних матеріалів для виготовлення визначених типів ортопедичних конструкцій.

Результати дослідження впроваджені на різних рівнях стоматологічної допомоги, зокрема у лікувально-діагностичний процес профільних ортопедичних та стоматологічних відділень, а також у навчальний процес кафедр стоматологічного профілю низки вищих навчальних медичних закладів України і в систему післядипломної освіти лікарів-стоматологів.

Побудова та зміст дисертації. Рукопис дисертації - українськомовний, загальним обсягом 348 сторінок машинописного (комп'ютерного) тексту. Складається із вступу, аналітичного огляду літератури та розділу, у якому

викладені матеріали і методи дослідження, а також чотирьох розділів з результатами власних досліджень, аналізом та узагальненням результатів, висновків, практичних пропозицій та списку використаної літератури. Розміщення тексту, форми таблиць, рисунків та схем відповідає існуючим вимогам. Підписи та надписи, також, виконані у суворій відповідності до вимог щодо оформлення дисертаційних робіт.

У вступі здобувачем обґрунтована актуальність дослідження, його гіпотеза та сформульована мета і завдання дисертаційної роботи, а також наведені необхідні узагальнюючі дані щодо новизни, практичної значимості, безпосередньої участі здобувача у виконанні лабораторних, клінічних і інших дослідженнях, таке інше. Вступ складено у відповідності до існуючих вимог щодо оформлення цієї структурної частини дисертації. Зауваження відсутні.

Огляд літератури структуровано за підрозділами, які відповідають основним розділам власного дослідження: описано сучасний стан проблеми та висвітлено досвід аналогічних досліджень.

Цей розділ викладений на 33 сторінках. Принципових зауважень по розділу немає, однак зазначимо, що частина термінів потребує більш досконалого та фразеологічно вивіреного викладення. Зрозуміло, що спеціальна українськомовна термінологія в галузі ортопедичної стоматології розвивається, а значить і фразеологічно російськомовні терміни слід вивірити.

У другому розділі «Матеріали та методи досліджень» (всього сторінок – 32, таблиць – 1, рисунків - 1) наведені дані щодо виконання основних задач дослідження базуючись на спеціально опрацьованій програмі, яка складалась із наступних основних етапів: проведення клініко-популяційного аналізу безпосередніх, віддалених результатів ортопедичного лікування та клініко - технологічної якості ортопедичних конструкцій; проведення порівняльного багатofакторного кваліметричного аналізу 51 зубо-технічних матеріалів вітчизняного та імпорного виробництва за показниками відповідних міжнародних стандартів за спеціально опрацьованими методиками (виконано 13110 лабораторних досліджень): відбиткових матеріалів, облицювальних

матеріалів для незнімних конструкцій, акрилових пластмас для тимчасових конструкцій та інших конструкційних і допоміжних матеріалів; а також, оцінка клініко-технологічної якості цих зубо-технічних матеріалів за єдиною методикою; досліджена система удосконалення якості лікування пацієнтів із застосуванням ортопедичних конструкцій за рахунок оптимізації клініко-лабораторного етапу їх виготовлення і обґрунтованого добору зубо-технічних матеріалів з різним рівнем комплаєнтності системи «матеріали-конструкція» (10206 клініко-технологічних варіантів), для чого за результатами клініко-лабораторних досліджень базових фізико-механічних властивостей зубо-технічних матеріалів для кожної із конструкцій опрацьовані «Карти оптимальної технологічної відповідності»; розроблено та апробовано алгоритми обґрунтованого добору зубо-технічних матеріалів для виготовлення конкретних ортопедичних конструкцій і опрацьовано «Професійну клінічну систему добору зубо-технічних матеріалів», з використання якої обрано 40 варіантів з альтернативними рівнями комплаєнтності; виконано ортопедичне лікування 271 пацієнта з обґрунтованим доббором системи «матеріали-конструкція» і виконано апробацію клінічного моніторингу якості та ефективності лікування різними типами конструкцій зубних протезів (пластмасові коронки – 50, мостоподібні протези – 87, частково знімні пластинкові протези – 55, повні знімні пластинкові протези – 51) за індикативними показниками стану ротової порожнини.

Позитивним слід відзначити високий рівень обґрунтованості кількісного наповнення клінічних груп та викладення у цьому розділі даних щодо правових та метрологічних аспектів виконаного дослідження, а також важливим є підрозділ, в якому здобувач у короткій формі наводить методичне забезпечення дослідження. Це методологічно прикрашає роботу та спрощує подальше ознайомлення з результатами дослідження.

У третьому розділі (всього сторінок – 38, таблиць – 16, рисунків та схем - 7) виконано вивчення клініко - технологічної якості ортопедичних конструкцій зубних протезів із матеріалів вітчизняного виробництва, що здійснено за

комплексною програмою та передбачало вивчення наступних видів протезів: 20329 штучних коронок (пластмасові – 13304 од; комбіновані по Белкіну, Бородюку, Ахметову – 7025 од), 15621 мостоподібних протезів (пластмасових – 9789 од; комбінованих – 5832 од), 23538 пластинкових протезів (часткових – 11340 од; повних – 12190 од) та 8903 бюгельних протезів (з фіксуєчими елементами у вигляді кламерів системи Нея – 7100 од та з замковою фіксацією – 1803 од).

Критеріями оцінки якості конструкцій зубних протезів у ранньому (до 24 міс клінічної експлуатації) та віддаленому (понад 24 міс клінічної експлуатації) періодах вибрані наступні індикатори: зміна кольору, наявність тріщин, розцементування, поломка конструкції, порушення її форми за рахунок стирання, тріщини базису, порушення фіксації знімних протезів. Формою інформаційного забезпечення дослідження стали результати експертної оцінки, що виконана по картах амбулаторного пацієнта (ф.043/о) 10 лікувально-профілактичних закладів Харківської області: загальна кількість проаналізованих конструкцій зубних протезів – 68391 од; загальна кількість лікарів - ортопедів - стоматологів склала 75 осіб, зубних техніків – 103 особи (з розрахунком середньозваженого рівня).

Здобувачем доведено, що урахування основних закономірностей щодо структури ортопедичних конструкцій, а саме кваліфікації лікарів та зубних техніків впливає на частоту та характер показників зниження якості конструкцій на етапах їх клінічної експлуатації.

Здобувачем визначено, що для кожної із конструкцій зубних протезів по визначених індикаторах оцінки якості розраховано абсолютні та відносні показники, зокрема показник частот для кожної із ознак зниження якості (у відсотках до загальної кількості даного виду ортопедичної конструкції ($P \pm m$ %)), а по кожному виду зубних протезів визначено індекс клініко – технологічної якості конструкції (співвідношення кількості конструкцій зі зниженою якістю до загальної кількості ознак зниження їх якості - $I_{ТЯ}$); також, по кожному із видів

зубних протезів розраховано рівень експлуатаційної якості конструкції ЕЯК (питома вага зубних протезів, придатних для клінічної експлуатації).

Здобувачем доведено, за результатами клініко-популяційного аналізу безпосередніх та віддалених результатів зниження якості ортопедичних конструкцій на етапах їх клінічної експлуатації та лікування у цілому визначається комплексом факторів у їх системному взаємозв'язку, найбільш значимими із яких є клініко-технологічна якість зубо-технічних матеріалів, їх комплаєнтність при виготовленні різних видів знімних та незнімних конструкцій, рівень кваліфікації ортопеда-стоматолога та зубного техника. Характерні індикатори моніторингу стану ортопедичних конструкцій у ранньому періоді клінічної експлуатації визначальними факторами якості конструкцій є структура кадрового забезпечення лікарями стоматологічних поліклінік, зокрема – індекс кадрового забезпечення (F_9 : $KC=0,727$) та питома вага ортопедів - стоматологів першої кваліфікаційної категорії (F_2 : $KC=0,453$), тоді як у віддаленому найбільш впливовий фактор – кваліфікація зубних техніків: питома вага зубних техніків без кваліфікаційної категорії (F_8 : $KC=0,517$).

Основні результати дослідження, що викладені у розділі 3 опубліковані здобувачем у фахових наукових виданнях (всього - 7, одноосібно - 5) та апробовані шляхом участі у роботі науково-практичних конференцій (4).

У четвертому розділі (всього сторінок – 62, таблиць – 19, рисунків та схем - 17) здобувачем наведені дані порівняльного багатofакторного кваліметричного аналізу конструкційних та допоміжних стоматологічних матеріалів, за єдиною методикою комплексної оцінки їх властивостей, які інтегрально характеризують якість матеріалу за комплексом показників.

Із конструкційних матеріалів для ортопедичних стоматологічних конструкцій в лабораторно-експериментальних умовах вивчені стоматологічні пластмаси, покривні лаки та цементи для постійної фіксації зубних протезів, а також функціонально-конструкційні матеріали (підкладочні силіконові та адгезивні).

Із допоміжних матеріалів, що використовуються на етапах виготовлення ортопедичних стоматологічних конструкцій здобувачем вивчені відбиткові матеріали (А-силіконові, С-силіконові та альгінатні), а також стоматологічні моделювальні воски, ізоляційні лаки, адгезивні матеріали, зокрема: С - силіконові відбиткові матеріали I типу («Сіеласт К» (база), «Stomaflex» (solid), «Spidex»), II типу («Сіеласт К» (паста), «Stomaflex» (pasta), «Spidex» (pasta) та III типу (матеріали «Сіеласт К» (коректор), «Stomaflex» (creme), «Spidex» (creme), а також А - силіконові відбиткові матеріали I типу («Стомавід», «Panasil putty fast set», «Hydrorise fast set») та А-силіконові відбиткові матеріали III типу («Panasil contact plus», «Стомавід», «Hydrorise light») виконано за властивостями, передбаченими ISO-4823: загальний робочий час, час твердіння, консистенція, деформація стиснення, відновлення після деформації стиснення, лінійна усадка. По кожному із типів цих С-силіконових відбиткових стоматологічних матеріалів виконані лабораторно-експериментальні вивчення їх властивостей і отримані відповідні кваліметричні показники як для кожного матеріалу, так і окремо для кожного з їх типів.

Таким чином, у розділі вичерпно викладені здобувачем власні наукові здобутки щодо порівняльної оцінки фізико-механічних та клініко-технологічних особливостей конструкційних та допоміжних стоматологічних матеріалів з виконанням порівняльної кваліметричної їх оцінки за показниками значимих в клініці ортопедичної стоматології властивостей.

Виконаний здобувачем багатофакторний кваліметричний аналіз оцінки якості на прикладі основних та допоміжних матеріалів вітчизняного та зарубіжного виробництва продемонстрував відповідність їх вимогам міжнародного стандарту ISO де суттєво поміж собою вони не відрізняються, але при цьому, досліджені матеріали характеризуються значним запасом міцності у порівнянні з індикативним показником у 2-2,5 рази.

Основні результати дослідження, що викладені у 4 розділі опубліковані здобувачем у фахових наукових виданнях (всього - 12, одноосібно - 5), та апробовані шляхом участі у роботі науково-практичних конференцій (всього - 8).

У п'ятому розділі (всього сторінок – 43, таблиць - 2, рисунків та схем - 6) здобувачем викладено результати поглибленого дослідження пацієнт-орієнтованих інновацій зубо-технічного матеріалознавства в стоматологічному лікуванні знімними та незнімними конструкціями, зокрема структура та логіка побудови інформаційної системи для забезпечення клініко - технологічної якості ортопедичних конструкцій, альтернативні комплаєнтні системи «матеріали-конструкція» на етапі вибору та клінічного обґрунтування виготовлення зубних протезів, інноваційні розробки в забезпеченні якості на клініко-лабораторному етапі виготовлення ортопедичних конструкцій це кількісно-якісне обґрунтування добору комплаєнтної структури матеріалів для виготовлення ортопедичних конструкцій та результати клінічної апробації стоматологічних матеріалів для удосконалення ортопедичного лікування.

Так, здобувачем доведено, що базовими та послідовними складовими індивідуалізованої системи забезпечення якості ортопедичної конструкції є чотирьохрівнева система:

I. медико-організаційний рівень (кваліфікація лікаря, рівень забезпеченості закладу конкретними стоматологічними матеріалами).

II. клініко - інформаційний рівень (добір технологічно «пов'язаного» переліку стоматологічних матеріалів для виготовлення конкретної конструкції з необхідним рівнем комплаєнтності системи «матеріали-конструкція»; інноваційно-методичне та науково-методичне забезпечення технології виготовлення ортопедичних конструкцій).

III. клініко-технологічний рівень (властивості стоматологічних матеріалів та умови виконання клініко-лабораторного етапу).

IV. індивідуальний рівень (тип конструкції, покази та протипоказання до застосування конкретних стоматологічних матеріалів у конкретного пацієнта).

Здобувачем визначено, що саме з цих позицій та з використанням власних інноваційних розробок щодо кваліметричної стратифікації стоматологічних матеріалів обґрунтовано комплаєнтні комплекси для виготовлення різного типу ортопедичних конструкцій. Саме для

обґрунтованого добору комплаєнтних комплексів «матеріали-конструкція» обґрунтовано клініко-технічне завдання для розробки комп'ютерної програми добору «пов'язаних комплексів» стоматологічних матеріалів для коронок, мостоподібних протезів, бюгельних протезів та пластинчастих протезів.

Цією комп'ютерною програмою реалізується можливість професійного матеріалознавчого консультування щодо рівня якості майбутніх ортопедичних конструкцій (високого, середнього та задовільного рівня).

Звичайно, здобувачем не ставилась за мету перелічити усі наявні матеріали та методики, а лише продемонструвати взаємопов'язаність пацієнт-орієнтованих технологій стоматологічного матеріалознавства, клінічних технологій виготовлення ортопедичних конструкцій для добору найбільш комплаєнтних систем «стоматологічні матеріали - ортопедична конструкція».

Виконаний здобувачем узагальнений аналіз досліджень та інформаційного моделювання структури стоматологічних матеріалів у складі комплаєнтних комплексів для виготовлення ортопедичних стоматологічних конструкцій з урахуванням кількісного кваліметричного підходу дозволило дійти висновку, що існують альтернативні комплаєнтні системи «матеріали-конструкція», що за показниками властивостей матеріалів відповідають вимогам ISO, однак, забезпечують визначені здобувачем коливання узагальненого показника якості конкретного типу конструкцій.

Здобувачем доведені здобутки щодо добору комплаєнтних комплексів стоматологічних матеріалів для виготовлення конкретних ортопедичних конструкцій, принципи та логіка розробки і результати клінічного застосування спеціальної програми добору комплаєнтних комплексів «матеріали-конструкція», а також авторські інноваційні розробки у галузі стоматологічного матеріалознавства які забезпечать підвищення якості лікування пацієнтів в ортопедичній стоматології при виготовленні знімних та незнімних конструкцій зубних протезів.

Основні результати дослідження, що викладені у поточному розділі оприлюднені здобувачем у фахових наукових виданнях (всього - 5, одноосібно -

2), захищені патентами України на корисні моделі (всього – 15) та апробовані шляхом участі у науково-практичних конференціях (всього - 4).

У шостому розділі (всього сторінок – 24, таблиць – 7, рисунків та схем - 4) викладені результати дослідження, маючи на меті визначення достовірних клінічних ефектів від застосування обґрунтованого добору зубо-технічних матеріалів для виготовлення конструкцій зубних протезів розраховані відносні показники по кожному із індикаторів оцінки впливу зубного протезу на стан порожнини рота.

Отже, лише у разі використання висококомплаєнтного комплексу стоматологічних матеріалів для виготовлення зубних протезів можуть досягатися позитивні зміни біологічного середовища ротової порожнини, що проявляється збільшенням ємкості бікарбонатного буфера та зменшенням в'язкості ротової рідини на тлі зростання швидкості салівації.

Порівняльний аналіз змін гігієни ротової порожнини, стану ясен і тканин пародонта пацієнтів порівнюваних груп до та після лікування знімними протезами виявив достовірне покращення стану біотопу ротової порожнини після лікування серед пацієнтів з висококомплаєнтним варіантом добору матеріалів для виготовлення незнімних конструкцій. Здобувачем визначено, що використання систем з високою комплаєнтністю матеріалів для виготовлення повних знімних пластинкових протезів відрізняється від «випадкового добору матеріалів» наступними клінічними ефектами у наступній ранговій послідовності: зменшення активності уреаз ротової рідини на 14-15% та зниженням гігієнічного індексу на 8-10%.

Здобувачем вивчена необхідність індивідуалізованого добору відповідних зубо-технічних матеріалів, як матеріалознавчого забезпечення якості конструкції на етапі застосування зубо-технічних матеріалів, та доведено підвищення якості зубних протезів, що характеризується найбільшою комплаєнтністю матеріалів для виготовлення бюгельного протезу, а найменшими – знімні ортопедичні конструкції.

Здобувачем доведено, що використання добору зубо-технічних матеріалів з високою комплаєнтністю системи «матеріали-конструкція» дозволяє забезпечувати більш високу клінічну ефективність впливу зубного протезу на стан ротової порожнини, що насамперед, досягається покращенням гігієни порожнини рота, зменшення рівня дисбіозу ротової порожнини та зменшення активності уреаз ротової рідини.

Результати дослідження, що викладені у 6 розділі оприлюднені здобувачем у фахових наукових виданнях (всього - 9, одноосібно - 5), апробовані шляхом участі у роботі науково-практичних конференцій і семінарів (всього - 6).

Всього в основній частині дисертації представлено 45 таблиць та 36 рисунків, додатки містять авторське інноваційно-методичне забезпечення дослідження. Список використаної літератури містить 389 найменувань (312 кирилицею та 77 латиницею).

Узагальнення результатів, яке оформлено у вигляді окремого структурного розділу дисертації сконцентрували в собі основні положення наукового дослідження і повністю відповідають цілям та завданням та логічно завершується обґрунтованими висновками та практичними пропозиціями.

Висновки та практичні рекомендації логічно витікають з попередніх розділів, відповідають меті та поставленим у роботі завданням. У тексті висновків обґрунтовано і доведено вирішення наукової проблеми. Практичні рекомендації містять конкретну інформацію про використання запропонованого автором комплексу заходів з розробкою алгоритму обґрунтованого добору зубо-технічних матеріалів при виготовленні знімних та незнімних конструкцій зубних протезів, які можуть бути рекомендовані для широкого застосування в клініках ортопедичної стоматології.

Автореферат оформлений згідно вимогам ДАК України і відповідає змісту дисертації.

Основні положення дисертаційного дослідження у повній мірі оприлюднені: у 76 друкованих наукових працях, серед них 2 монографії, 27 статей у

фахових наукових виданнях (із них одноосібно 15), 7 статей в інших наукових виданнях, 25 тез у збірниках матеріалів вітчизняних та закордонних конгресів, з'їздів і конференцій, отримано 1 патент на винахід та 14 деклараційних патенти України на корисну модель.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень та основні положення роботи висвітлені в доповідях на національному, регіональному та місцевому рівнях, зокрема на з'їздах, конгресах, конкурсах інноваційних розробок: на науково-практичній конференції «Демографія, здоров'я, медицина» (Харків, 2007), міжнародних науково-практичних конференціях: «Інноваційні технології в стоматології та щелепно-лицьовій хірургії» (Івано-Франківськ, 2009), «Від малюка до дорослого: міждисциплінарні аспекти фундаментальної і практичної медицини» (Харків, 2009), «Стоматология Беларуси - 2010» (Минск, 2010), «Актуальные вопросы и перспективы развития стоматологии» (Харків, 2011), «Питання експериментальної і клінічної стоматології» (Харків, 2013), «Паринские чтения 2012» (Минск, 2012), «Сучасні проблеми народної і нетрадиційної медицини» (Київ, 2014); міжнародному науково-практичному конгресі «GLOBAL SCIENTIFIC UNITY» (Praga, 2014), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні можливості стоматології» (Луганськ, 2014); науково-практичних конференціях з міжнародною участю «Медицина XXI століття» (Харків, 2014), «Сучасні тенденції розвитку медичної науки та медичної практики» (Львів, 2014), «Медицина третього тисячоліття» (Харків, 2014), «Стоматология славянских государств» (Белгород, 2014), «Медична наука та практика XXI століття» (Київ, 2015), «Сучасні проблеми народної і нетрадиційної медицини» (Київ, 2014), «Нове у медицині сучасного світу» (Львів, 2014), «Медична наука та практика XXI століття» (Київ, 2015), «Гофунговские чтения» (Харків, 2015), «Сучасні наукові дослідження представників медичної науки – прогрес медицини майбутнього» (Київ, 2015), «Фармацевтичні та медичні науки: актуальні питання» (Дніпропетровськ, 2015), міжнародній науково-практичній конференції «Медична наука та

практика XXI століття» (Київ, 2015), «Проблеми та стан розвитку медичної науки та практики в Україні» (Дніпропетровськ, 2015), «Сучасна медицина: актуальні проблеми, шляхи вирішення та перспективи розвитку» (Одеса, 2015), «Медична наука та практика: виклики і сьогодення» (Львів, 2015), «Медична наука та практика: актуальні питання взаємодії» (Київ, 2015), «Медичні науки: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень» (Львів, 2015), «Актуальні досягнення медичних наукових досліджень в Україні та країнах ближнього зарубіжжя» (Київ, 2015), «Актуальні проблеми стоматології» (Львів, 2015), «Стоматология славянских государств» (Белгород, 2015), «Новые технологи в стоматологии» (Санкт-Петербург, 2006-2015).

Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації написано українською мовою та на високому рівні мовно – стилістичної культури із застосуванням формально – логічного способу викладення дослідницьких даних зі смисловою завершеністю, цілісністю та взаємопов'язаністю компонентів. Рубрикація тексту відповідає логічно – структурній побудові дисертації з домінуючою формою оцінки окремих даних та результатів – констатацією наукових положень та здобутків. Синтаксична побудова тексту характеризується складною аргументацією з чіткими синтаксичними взаємозв'язками. Стилiстична побудова тексту дисертації, особливо розділів власних досліджень, характеризується смисловою точністю, ясністю та термінологічною чіткістю викладення отриманих здобувачем результатів.

Зауваження та запитання. У рецензованій дисертаційній роботі є окремі стилістичні недоліки та технічні погрішності (помилки), робота дещо перенасичена таблицями; окремі із них доцільно винести у додатки.

Висновки, наведені у дисертації та у авторефераті слід було б дати у більш лаконічній формі (висновок 3 та 4) або ці висновки розділити на декілька. Здобувачем використовується значна кількість скорочень та позначень, їх слід було б у більш повному переліку дати після структурної частини «Зміст».

В цілому, наведені зауваження не впливають на наукову та практичну цінність виконаної дисертаційної роботи та не знижують загальної позитивної оцінки рецензованого рукопису докторської дисертації.

У контексті наукового обговорення рецензованої дисертації доцільно було б обговорити окремі проблемні питання:

1. Чим автор пояснює такий вибір конструкційних та допоміжних зубо-технічних матеріалів?

2. Як, на думку здобувача чи можливе застосування комп'ютерної програми не тільки в ортопедичній стоматології, а взагалі в стоматології?

3. Чи впливає загальний первісний стан пацієнта на результат ортопедичного лікування?

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

Дисертація присвячена підвищенню якості лікування ортопедичних пацієнтів за рахунок інноваційних розробок у галузі вітчизняного стоматологічного матеріалознавства, а також оптимізації добору конструкційних та допоміжних матеріалів і впровадження моніторингу якості та ефективності ортопедичного лікування.

Дисертаційні дослідження за даною тематикою проводилися відповідно до наукових напрямків паспорта спеціальності 14.01.22 – "Стоматологія":

- дослідження, пов'язані з експериментальним та клінічним розробленням методів лікування основних стоматологічних захворювань і впровадження їх у клінічну практику;
- розроблення методів профілактики основних стоматологічних захворювань.

У зв'язку з цим тема дисертаційної роботи відповідає пункту 2.3 та 2.4 наукового напрямку паспорта спеціальності 14.01.22 – стоматологія.

ВИСНОВОК. Дисертаційна робота Янішена Ігоря Володимировича «Клініко-технологічні аспекти забезпечення якості лікування в ортопедичній стоматології» виконана на кафедрі ортопедичної стоматології Харківського

національного медичного університету МОЗ України під керівництвом доктора медичних наук, професора Голіка В.П., подана на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія, є самостійно виконаним науковим дослідженням, що надає нове вирішення важливої проблеми сучасної ортопедичної стоматології – використання методів доказової медицини та з позицій концептуально нового підходу до обґрунтованого добору зубо-технічних матеріалів при виготовленні зубних протезів та багаторівневої системи клінічного моніторингу, її результати є суттєвим для підвищення якості ортопедичного лікування стоматологічних пацієнтів та мають чітке практичне спрямування.

Дисертаційна робота за актуальністю, методологічним та методичним рівнем досліджень, якістю отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків і практичних рекомендацій відповідає вимогам пункту 10 затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника...» ДАК МОН України, а її автор заслуговує присудження йому наукового ступеня доктора медичних наук за фахом 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри стоматології Національної
медичної академії післядипломної освіти
імені П. Л. Шупика МОЗ України

О. В. Павленко

